

Віртуальна виставка

«Перлини народного мистецтва»

Людина живе в оточенні краси і різнобарвності, витонченості форм природи, уміє бачити красу в навколишньому світі і сама творить предмети краси. Мистецтво творити, оздоблювати ужиткові вироби з'явилося і удосконалювалось з часу появи людства на землі. Уміння прикрашати своє оточення розвивалось у взаємозв'язку з потребами людини: створити житло

своє естетичнішим, оздобити посуд, одяг, різні побутові речі. Це мистецтво поступово набувало своїх регіональних особливостей, входило в національну культуру, звичаї народу.

Народне мистецтво втілює в собі талант народу, його мудрість, розуміння краси і добра, його життєствердне світобачення. Воно нерозривно поєднане з магічно-обрядовою і господарською діяльністю людини. Між звичайними побутовими творами з дерева, глини, каменю і творами предметами народного мистецтва не існує чіткої межі. Якщо народний майстер свідомо і цілеспрямовано посилює художню виразність форми, конструкції і цілісності орнаментальних структур, то такий виріб сприймається емоційно-чуттєво, стає не лише предметом, а твором мистецтва.

Пропонуємо Вашій увазі віртуальну виставку, створену за матеріалами фондів Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Олесея Гончара та інтернет-ресурсів.

1. Народна іграшка

Іграшки – це галузь українського народного мистецтва, що об'єднує вироби з кераміки, дерева, лози, соломи, паперу та ін. Іграшка при всій своїй різноманітності й багатофункціональності залишається важливим засобом виховання дітей. Саме через спрощені іграшки-знаки дитина пізнає світ, навчається мислити узагальненими поняттями та яскравими образами, врешті вона приєднується до одного з джерел народного мистецтва.

1. Верхова М. Народна іграшка / М. Верхова // Народне мистецтво. – 2008. – № 3-4. – С. 96.

Авторка знайомить з традиційною народною іграшкою різних регіонів України (дерев'яною, глиняною, сирною, із соломи, мотанкою).

2. Герус Л. М. Українська народна іграшка / Л. М. Герус. – Балтія Друк, 2017. – 61 с.

Українська народна іграшка є особливим, яскравим і самобутнім видом декоративно-прикладного мистецтва. Вона здатна зацікавити і дітей як безпосередніх учасників гри, і дорослих в якості потужного засобу виховання, а також, як спогади про власне дитинство. З іграшками, створеними з тканин і ниток, з глини, дерева, трави, соломи і навіть з сиру, з їх локальним розмаїттям знайомить читача це видання, багато ілюстроване на основі експонатів Музею етнографії та художнього промислу при Інституті народознавства НАН України (м. Львів), Музею Михайла Грушевського (м. Київ), приватних збірок, авторських творів тощо.

3. Головецька О. Народна лялька: з колиски – і на все життя / О. Головецька // Жінка. – 2018. – № 6. – с. 12–13.

В статті авторка звертає увагу на традиційну народну ляльку, яка еволюціонувавши, стала не лише оберегом роду, а й феноменом в історії мистецтва.

4. Кільова Ганна. Народна іграшка як засіб виховання дітей / Ганна Кільова // Рідна школа. – 2010. – № 6 (червень). – С. 59 – 63.

У статті висвітлюються основні етапи розвитку української народної іграшки, визначаються її регіональні та видові особливості, а також з'ясовуються її виховний вплив та роль в естетичному, моральному, розумовому і фізичному розвитку дитини.

5. Карлійчук Л. Сучасна глиняна іграшка Запорізького краю / Л. Карлійчук // Мистецтво в школі. – 2012. – № 4. – С. 25 – 27.

Інтегроване заняття з образотворчого мистецтва для 4 класу на якому представлені культурні та національні традиції запорізького краю, зокрема сучасна глиняна іграшка.

6. Корпанюк С. Скульптура. Українська народна іграшка. Традиції та сучасність / С. Корпанюк // Мистецтво в школі. – 2011. – № 1. – С. 9–12.

Методика викладання декоративно-ужиткового мистецтва для молодших школярів. На прикладах дрібної пластики розкривається історія та традиції виготовлення народної іграшки з різних матеріалів.

7. Скляренко О. Традиційна народна лялька / О. Скляренко // Мистецтво та освіта. - 2013. - № 3. - С. 38-41.

Конструювання народної ляльки на уроках з декоративно-ужиткового мистецтва як мистецький проект. Відродження традиції виготовлення глиняної іграшки.

8. Українська національна іграшка // Кобцев Д. Інтегроване навчання на уроках української мови: природознавство, математика, трудове навчання, фізична культура, основи здоров'я. – Х., 2010. – С. 227–229. – (Б-ка журналу «Вивчаємо українську мову та літературу»; Вип. 4 (77)).

Інтегроване заняття на уроках української мови, де на прикладі створення народної іграшки формується вміння розвивати творчі здібності, фантазію та виховується шанобливе ставлення учнів до національної культури.

Додаткова інформація на сайтах:

Ковальчук Г. М. Народна іграшка – унікальне явище традиційної народної культури українців [Електронний ресурс] / Г. М. Ковальчук // Всеосвіта : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/narodna-igraska-unikalne-avise-tradicijnoi-narodnoi-kulturi-ukrainsiv-133377.html> (дата звернення: 05.06.2020). – Назва з екрану.

Плішко Н. Українська традиційна іграшка: духовний та функціональний аспект [Електронний ресурс] / Н. Плішко // Мій рідний край : Міжнародний конкурс учнівської та студентської молоді : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.]. – Режим доступу: <http://mij-kraj.com.ua/etnografichne-doslidzhennya/ukrainska-tradytsiina-ihrashka-dukhovnyi-ta-funktsionalnyi-aspekt> (дата звернення: 05.06.2020). – Назва з екрану.

Українська народна іграшка [Електронний ресурс] // EtoGift : [сайт]. – Текст. дані. [Б. м.]. – Режим доступу: <http://www.etogift.com.ua/ua/novini/ukrajinska-narodna-igrashka> (дата звернення: 05.06.2020). – Назва з екрану.

2. Кераміка

У декоративно-прикладному мистецтві кераміка займає одне з провідних місць, вона відноситься до тих видів мистецтва, що залежать від технології, декоративність та естетичність створюється за рахунок фактури матеріалу, кольору, різних технік та прийомів декорування. Людина стала використовувати керамічні вироби у своєму житті ще з давніх часів у період первісно-общинного ладу, це зумовлено легкодоступним та розповсюдженим матеріалом – глиною.

1. Александрова І. І. Арт-проект «Українська керамічна спадщина в Європі» / І. І. Александрова // Мистецтво в школі. – 2018. – № 7. – С. 37 – 41.

Проект, орієнтований на формування у дітей фольклорних знань, умінь та навичок, дає змогу ефективно розвивати засади етнокультури, стимулювати творчу активність учнів.

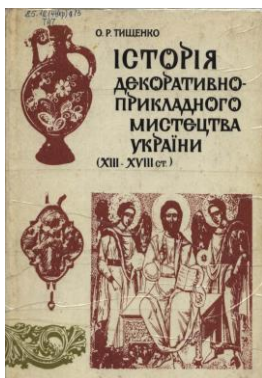

2. Гончарство // Українське народознавство : навчальний посібник / за ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горинь, Р. Ф. Кирчіва. – Львів: Фенікс, 1994. – С. 394– 398.

В розділі про гончарство висвітлені питання історії створення, використання різних технік обробки та декорування глини. Дається інформація про провідні осередки гончарства в різних регіонах України.

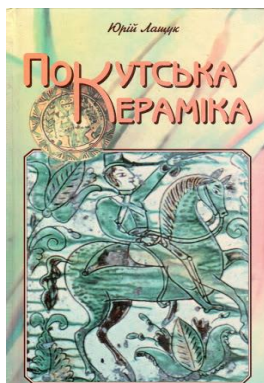
3. Гончарні вироби // Захарчук-Чугай Р. В. Українське народне декоративне мистецтво : навчальний посібник / Р. В. Захарчук-Чугай, Є. А. Антонович. – К. : Знання, 2012. – С. 223 – 236.

На основі знайдених пам'яток археологічних культур населення, що проживало на території Українського Полісся, дослідники аналізують витоки та специфіку тутешнього гончарного виробництва.

4. Кераміка // Тищенко О. Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (13-18 ст.) : навчальний посібник / О. Р. Тищенко. – К.: Либідь, 1992. – С. 104 – 112.

Класифікація виробів з кераміки в різні історичні періоди. Своєрідність орнаменту та форм. Представлені найкращі зразки творів із глини приватних колекцій з різних куточків країни.

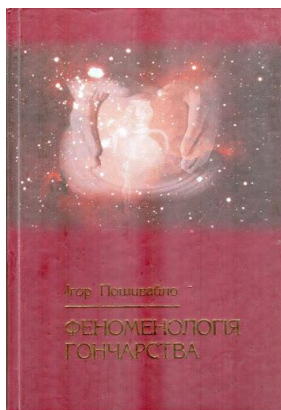
5. Лашук Ю. Покутська кераміка / Ю. Лашук. – Опішне: Українське народознавство, 1998. – 160 с.

У класичній спадщині українського народного мистецтва почесне місце належить кераміці Покуття, в якій виділяються три яскраві осередки: Коломия, Пистинь та Косів. Кожен з них представлений низкою самобутніх мистецьких явищ.

6. Орнамент – частина художньої культури // Плазовська Л. В. Декоративне мистецтво в практиці вчителя образотворчих дисциплін : навчальний посібник / Л. В. Плазовська. – К.: Кондор-Видавництво, 2013. – С. 112 – 126.

Мотиви орнаментів на кераміці від давніх часів до сучасності. Історія розвитку гончарства та його різновиди в практиці методистів художніх студій та гуртків різного типу.

7. Пошивайло І. Феноменологія гончарства : Семіотико-етнологічні аспекти / І. Пошивайло. – Опішне: Українське Народознавство, 2000. – 432 с.: іл.

У монографії висвітлюються семіотико-етнологічні аспекти гончарства. У чому полягає феномен гончарства? Чим спричинене первісне уречевлення довкілля людини – пасіонарністю духу, естетизмом душі чи прагматизмом тілесності? Пошуку відповіді на ці запитання і присвячена книга, яка розрахована на етнологів, археологів, культурологів, мистецтвознавців, фольклористів, істориків і усіх шанувальників народної культури.

8. Пошивайло О. М. Етнографія українського гончарства: Лівобережна Україна / О. М. Пошивайло. – К.: Молодь, 1993. – 408 с.: іл.

Гончарство – це Боже Одрокнення людській цивілізації, стверджує автор. Уперше в народознавчій літературі він узагальнює міфологічні уявлення про гончарів, розповідає про роль глини в житті українського народу, про гончарні цехи, професійні свята майстрів, звичаї гончарування і продажу гончарних виробів, самотню гончарську метрологію, домашній побут гончарів, символічну роль посуду, традиційні правила поводження з ним та використання в родинній і календарній обрядовості, народній медицині, замовляннях і ворожінні, магійній практиці.

Пропонована книга – своєрідна енциклопедія про гончарство колишньої Гетьманщини.

Додаткова інформація на сайтах:

Гончарство в Україні: як творять красу [Електронний ресурс] // IGotoWorld : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.]. – Режим доступу: https://ua.igotoworld.com/ua/article/952_goncharstvo-v-ukraine.htm (дата звернення: 05.06.2020). – Назва з екрану.

Історія розвитку кераміки і гончарства України. Фотоальбом керамічних і гончарних виробів [Електронний ресурс] // Мистецька сторінка : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.]. – Режим доступу: <https://storinka-m.kiev.ua/article.php?id=702> (дата звернення: 05.06.2020). – Назва з екрану.

Опішнянська кераміка [Електронний ресурс] // Віртуальний музей нематеріальної культурної спадщини : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.]. – Режим доступу: <http://virtmuseum.uccs.org.ua/ua/element/5> (дата звернення: 05.06.2020). – Назва з екрану.

3. Ткацтво

Одним з важливих напрямків національної культури України здавна було ткацтво. Ткацтво можна віднести і до господарської діяльності, і до народного мистецтва. Воно має вікову історію та виплекані багатьма поколіннями глибокі традиції. Свідченням наявності ткацького виробництва на землях східних слов'ян ще в стародавні

часи є археологічні знахідки у ранні неолітичні культури. Виготовлення тканин в домашніх умовах в такій кількості було зумовлене нагальною суто практичною потребою людини в тканинах, щоб вбратися, оздобити житло, використати їх з господарською метою. Виникнення та розвиток ткацтва сталося за умови прогресу культури народу, як духовної, так і матеріальної. Сталася певна еволюція соціально-економічного шару, яка посприяла розвитку ткацтва. Ткацтво виявилось дуже сприйнятливою до змін в суспільстві матерією, адже в ньому знаходили відбиток історичні події, природно-географічні параметри, сама господарська діяльність з її характерними якостями, запити народу в галузі культурно-естетичній. В ньому також було видно етнокультурні взаємини ткацтва України з подібним напрямком діяльності сусідніх країн та народів. Все це сформувало певні особливості та відмінності ткацтва країни – національні, регіональні та культурні.

1. Каплун Н. Особливості побуту, традиційні заняття та обрядовість Східної Слобожанщини / Н. Каплун // Народна творчість та етнологія. – 2017. – № 5. – С. 44–54.

У статті проаналізовано традиційно-побутову культуру населення Східної Слобожанщини (за матеріалами польових записів у с. Можняківка Луганської області). Характеризуються локальні особливості зафіксованих етнокультурних явищ, їх зв'язок із загальноукраїнськими варіантами побутування.

2. Королюк Т. Зооморфні та геометризовані мотиви в художньому ткацтві, вишивці, витинанках / Т. Королюк // Мистецтво в школі. – 2009. – № 12. – С. 32–36.

В статті представлені орнаментальні мотиви, які поділяються на три групи: геометричні (або абстрактні), фітоморфні (або рослинні) і зооморфні (або тваринні).

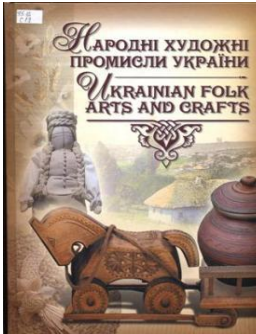
3. Матейко К. Ткацька сировина / К. Матейко // Народна творчість та етнологія. – 2015. – № 4. – С. 54–66.

В статті розповідається про домоткані вироби як неодмінні атрибути сімейної обрядовості. Проводиться детальний аналіз розташування ткацької сировини в різних регіонах України на основі літературних даних дорадянського періоду.

4. Мистецька династія Саєнків: Олександр Саєнко, Ніна Саєнко, Леся Майданець–Саєнко : альбом / авт. концепції, тексту та упоряд.: Ніна Саєнко, Леся Майданець – Саєнко. – К.: Дніпро, 2016. – 208 с.: іл.

В альбомі презентовано колекцію творів (килими, гобелени, мозаїка соломою, живопис, малярство на тканині (батик) мистецької династії Саєнків, відомої не лише в Україні, а й у Європі, Азії, Америці та Австралії.

5. Сапура О. В. Народні художні промисли України / О. В. Сапура. – К. 2015. – 256 с.

У даному виданні розкрито багатство видів та форм народних художніх промислів, талановито виконаних руками українських майстрів, зокрема таких як художнє ткацтво й вишивка різних регіонів України.

6. Сидорович С. Ткацтво / С. Сидорович // Народна творчість та етнологія. – 2016. – № 1. – С. 49–81.

В статті проаналізовано особливості тканин обумовлені видом місцевої текстильної сировини і характером ткацького знаряддя.

7. Хіміна Л. Ф. Декоративно-ужиткове мистецтво / Л. Ф. Хіміна // Мистецтво в школі. – 2015. – № 9. – С. 30–37.

Матеріали цього уроку ознайомлять учнів з ткацтвом – одним із видів декоративно-ужиткового мистецтва. Представлені роботи вітчизняних митців з різних регіонів України.

8. Художнє ткацтво // Кара-Васильєва Т. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «великого стилю». – К.: Либідь, 2005. – С. 100–105.

Книжка базується на сучасній концепції розвитку декоративного мистецтва ХХ століття. В розділі про художнє ткацтво розкривається складна й розмаїта історія відродження народного промислу.

Додаткова інформація на сайтах:

Медведчук Г. Художнє ткацтво на Поділлі [Електронний ресурс] / Г. Медведчук // Українські рушники : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.]. – Режим доступу: http://rushnyk.ukrsov.kiev.ua/3/-/asset_publisher/9yFj/content/id/27823 (дата звернення: 05.06.2020). – Назва з екрану.

3. Писанкарство

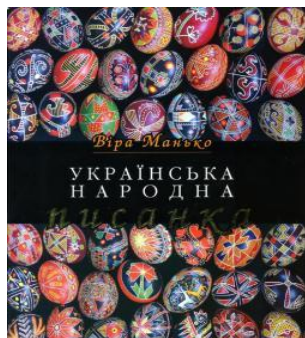

Згідно з християнською легендою, історія писанкарства бере свій початок від дня, коли Христос був розп'ятий за людські гріхи. Коли Господь ішов на Голгофу, то йому допоміг нести важкий хрест Симон Кириянин, перед цим залишивши на дорозі кошик з яйцями. Повернувшись назад, він побачив, що яйця стали різнокольоровими і з візерунками. Звідси і їх назва – великодні яйця. На сьогодні писанку вважають одним із найголовніших надбань української культури. У ній зашифровані елементи світу і природи, традиції минулого, магія національного світобачення. Тому українську писанку не даремно вважають символом українського народу.

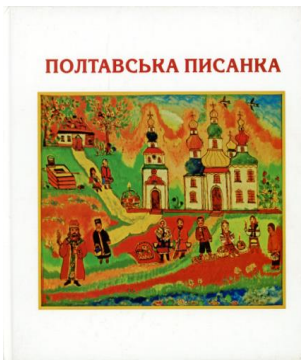
1. Манько В. 1464 взірці українських народних писанок : альбом / Віра Манько. – Львів: Свічадо, 2005. - 45 с.

Видання, стане у пригоді майстрам-початківцям та аматорам писання писанок. 40 кольорових таблиць із взірцями українських народних писанок у папці, на якій знайдете пояснення, як написати писанку. Писанки, подані на наступних сторінках, відтворено за взірцями другої половини XIX – кінця XX століття. Таке широке їх представлення дає уявлення про те, які писанки писали на всій території України протягом 100-150 літ, а можливо, і значно більшого проміжку часу. Зразки взяті з музейних колекцій, приватних збірок та різних видань.

2. Манько В. Українська народна писанка : альбом / Віра Манько. – Львів: Свічадо, 2001. – 46 с.

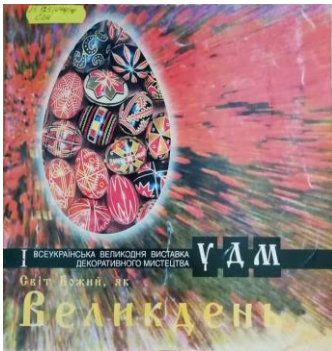
Книга Віри Манько “Українська народна писанка” справді багатогранна і цікава. Вона відкриває читачеві великий і самобутній пласт української культури та мистецтва писання писанок, яке ми ледь не втратили у радянські часи.

3. Полтавська писанка / упорядник В. Асадчева. – Полтава: Оріяна, 2008. –64 с.

Книга розповідає про відродження та розвиток полтавської писанки, магію її символів, розмаїття барв та технологію традиційного виконання розпису.

Це видання – спроба заявити про писанкарство, відродити феномен писанки та писанкарства на Полтавщині.

4. Світ Божий, як Великдень: І Всеукраїнська Великодня виставка декоративного мистецтва у Полтаві / ред.-упоряд. каталогу М. Маричевський. – К.: Образотворче мистецтво, 2002. – 24 с.

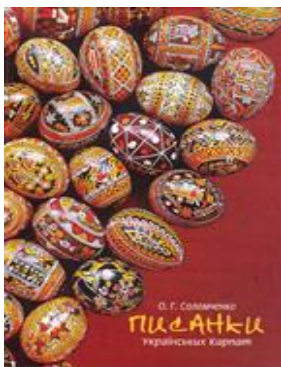
Свідченням уваги Національної спілки художників України до декоративного мистецтва є проведення виставки до Великодня у Полтаві за запрошенням голови Полтавської організації Національної спілки художників Юрія Самійленка.

«Світ Божий, як Великдень...» – ці Шевченкові слова стали своєрідним епіграфом експозиції, визначили її естетично – образне спрямування.

5. Світ української писанки / упоряд. С. П. Сітько, Т. Є. Русанова. – К. – Кондор, 2005. – 96 с.

Видання присвячене життєвому і творчому шляху вченого видатного ентузіаста української культури, зокрема декоративного писанкового розпису, Єраста Володимировича Біняшевського. До нього увійшли спогад колег про Е. В. Біняшевського та його ілюстрації, зокрема писанкові розписи з усіх регіонів України.

6. Соломченко О. Г. Писанки Українських Карпат / О. Г. Соломченко. – Ужгород: Карпати, 2004. – 238 с.

Ілюстроване монографічне дослідження писанкового розпису і художнього-стильових ознак образотворчого фольклору різних етнографічних регіонів Українських Карпат. Подано зразки писанкової орнаментики, технології розпису, способи виготовлення природних барвників, консервації і реставрації писанок, словники орнаментальних мотивів та майстрів писанкового розпису.

7. Сополига М. Писанкарство українців Східної Словаччини / Мирослав Сополига // Пам'ятки України: історія та культура. – 2016. – № 3. – С. 24–30.

У статті досліджуються особливості розвитку писанкарства українців, які проживають на території Східної Словаччини.

8. Ткаченко В. Рукописна спадщина Василя Кравченка про походження крашанки та писанки / Віктор Ткаченко // Народна творчість та етнологія. – 2013. – № 2. – С. 133–138.

Уперше публікуються матеріали Василя Кравченка, присвячені дослідженням писанкарства з архіву ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України.

9. Ткаченко В. Рукописна спадщина І. Шулікова як джерело дослідження писанкарства кінця XIX – початку XX століття / Віктор Ткаченко // Народна творчість та етнологія. – 2017. – № 2. – С. 96–98.

У статті розглядається діяльність музеїв у кінці XIX – на початку XX ст. з формування та вивчення колекцій писанок. Уперше, зокрема, публікується робота І. Шулікова, який опрацював збірку писанок Волинського центрального музею.

Додаткова інформація на сайтах:

Корольчук М. Розпис великодніх яєць – техніки, символіка кольору та ідеї декору [Електронний ресурс] / М. Корольчук // LEARNING.UA : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.]. – Режим доступу: <https://learning.ua/blog/202004/rozpys-velykodnikh-iaiets-tekhniky-symvolika-koloru-ta-idei-dekoru/> (дата звернення: 05.06.2020). – Назва з екрану.

Писанкарство [Електронний ресурс] // Українські традиції : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.]. – Режим доступу: <http://traditions.in.ua/remesla/pysankarstvo> (дата звернення: 05.06.2020). – Назва з екрану.

Ткаченко В. Техніки писанкарства [Електронний ресурс] / В. Ткаченко // Етнографія : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.]. – Режим доступу: <http://ethnography.org.ua/content/tehniky-pysankarstva> (дата звернення: 05.06.2020). – Назва з екрану.